

2020

Pratirop

Ramkhamhaeng Art Museum Foundation

ประทีป คชบัว

INC.

ประทีป คชบัว
2505 - 2565
Prateep Kochabua
1962 - 2022

Rama IX Art Museum Foundation

สวยกว่าตัวจริง 2 / More Than Real II

* ยามใดในอดีต ที่คุณรู้ว่า คุณจะรวย ... ชีวิตคุณ จะไม่มีความสุขเลย *
... ประทีป คชบัว กล่าว

* When you knew that you were going to get rich,
you wouldn't have one bit of happiness. *
... Prateep Kochabua

Contents

แกะดำ	7
โรง...เรียน	9
นักวาด	11
วาดรูป...หาเงิน	13
ได้เรียนศิลปะตรง ๆ เสียที	19
ชีวิตก็เริ่มโดดเด่น	
ชีวิตนักศึกษา “ มหาลัย ”	21
เรียนจบ ก็ตงงาน	25
รื้อฟื้น คื่นสู่อาชีพ วาดรูป อีกครั้ง	29
ถามมา ตอบไป	37
เล่าเรื่องภาพ ภาพเล่าเรื่อง	38 - 69

8	Black sheep
12	Schools
14	A painter
16	Earning money with art
18	Art School, finally, making my mark.
22	Life on “ Campus ”
26	Graduated, and jobless
30	Returning to art
36	Answering questions
38 - 69	My paintings and their stories

แกะดำ

ผมเกิดวันสงกรานต์ ปีชวด เวลาเที่ยงวัน เท่าที่จำความได้...ครอบครัวเราเป็นครอบครัวใหญ่ปานกลาง มียาย พ่อ แม่ น้ำ พี่ ๆ 3 คน และผม...เป็นคนี่ 4 (คนสุดท้อง) เราทั้งหมดมีนิเวศสถานอยู่ใต้ถุนเรือนไทยของยาย ผู้ครองตัวเป็นโสด และเป็นผู้มีอุปการะคุณให้พวกเรามีที่คุ้มภัย เรียกว่า...โชคดีพอควรไม่ต้องจ่ายค่าเช่าบ้าน...ยายมีที่ดินประมาณ 1 ไร่ ให้คนเช่าปลูกบ้าน แล้วเก็บค่าเช่าตามขนาดของที่ดิน จัดว่ายายเป็นผู้มีอันจะกินคนหนึ่งในย่านนั้นเลยทีเดียว

ตอนเด็ก ๆ จำได้ว่า...ผมนอนรวมกันกับพี่สาว 2 คน ส่วนพี่ชาย...ยายขอไปเป็นบุตรบุญธรรม ได้อภิลิทธิขึ้นไปอยู่บนเรือนไทย อย่างหรรษา ทำให้พวกเราอิจฉากันมาก อันเนื่องจากพี่ชายขาว ผิวพรรณดีดูมีสกุลผิดกับพี่น้อง โดยเฉพาะผมซึ่งผิวสีหมึก มีแม่คนเดียวรักอย่างสุดใจ นอกนั้นสายหน้า...แถมมีหยิกหยอกจนน่วมไปทั้งตัว อาจเป็นเพราะชน และเป็นเด็กไม่น่ารัก (อันนี้อาจคิดไปเอง)

บ้านเราถูกสร้างต่อเติมด้วยไม้เก่า ๆ ง่าย ๆ หลังบ้านเป็นสวน กลางคืนน่ากลัวมาก แม้จะเป็นเขตเมืองธนบุรี แต่ก็ยังไม่มีผู้คนมากนัก แนวเรื่องผีสาปจึงมาเชย่ำประสาธได้เสมอ ตำบลบ้านช่างหล่อ อำเภอบางกอกน้อย ซอยวัดยางเก่า...ไม่ทราบปีที่ยายมาตั้งรกรากถิ่นฐานว่าเป็นเมื่อใด หากแหงนหน้ามองดูรูปชาวต่าง ๆ ที่ติดโซ่อยู่หลายรูปบนผนัง ก็เดาว่าบ้านน่าจะสร้างมาแล้วไม่ต่ำกว่า 50 ปีขึ้นไป...หยากไย่และร่องรอยผุของบ้าน ทำให้บ้านโบราณเก่าหลังนี้ ดูน่าสะพรึง และขลังเอากการ

การขึ้นไปบนเรือนยาย เป็นเรื่องต้องห้ามสำหรับเด็กอย่างผม จะขึ้นได้ก็ต้องมีเหตุให้รับใช้เท่านั้น เช่น เรียกให้ไปเหยียบขา ยายดูมาก ทำกับข้าวเก่ง... แม่บอกว่า ยายเคยเป็นต้นเครื่องในวัง...เราทุกคนได้ลิ้มรสมือยาย จนติดมาถึงทุกวันนี้ เรียกว่าหาตัวจับยาก เพราะยายจะใช้แต่ของดี ๆ และมีแม่เป็นลูกมือ

แถวละแวกบ้าน...เดินไปทางไหนก็เป็นญาติยาย บ้านน้ำ บ้านอา บ้านตา บ้านยาย บ้านปู่ บ้านลุงล้วนแล้วแต่เป็น “ ช่าง ” กันหมด มีช่างไม้ ช่างทอง ช่างปั้น ช่างเขียน ช่างแกะ...สารพัดช่าง บางบ้านทำหัวโขน บางบ้านหล่อพระ ผมช่างโชคดีที่เกิดมาในดงช่าง (บ้านช่างหล่อ)

ครูคนแรกของผมคือพี่ชาย ซึ่งแก่กว่าผม 5 ปี เป็นนักประดิษฐ์ตัวฉกาจ บั่น แกะ วาด ได้หมด.. การ์ตูนนี่อย่างฉมัง วาดเป็นเรื่อง เป็นเล่ม แถมลงสี... ไม่ว่ามีเครื่องเล่นอะไรออกมาใหม่ พี่ชายจะซื้อมาแบ่งกันเล่น บางอย่างก็ประดิษฐ์เอง ในสายตาผมพี่ชายช่างเป็นอัจฉริยะจริง ๆ พุดแล้วก็อดคิดถึงไม่ได้... เสียชีวิตวัยเด็กอายุ 50

ประทีป คชบัว ในวัยเด็ก
Prateep Kochabua, when he was young

ผู้แพ้ / ทศกัณฐ์ (2541)
สีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 160 x 120 ซม.
Defeat / Tod - Sa - Gun (1998)
Oil on Canvas 160 x 120 cm

จำความได้ เมื่อครั้งเรียนอยู่ประถม 3 เคยเขียนรูปทศกัณฐ์ฝังใจว่าน่าจะมีตัวตนจริงตามประสาเด็ก ด้วยเหตุผลหลายประการเมื่อโตขึ้นมาจึงประจักษ์ ทั้งได้ศึกษาจากตำราเรียน ดูภาพประกอบก็ล้วนเป็นลายเส้น ลายไทยเลยคิดว่า...ถ้าสร้างเขาให้มีตัวตนจริงจับต้องได้จะเป็นอย่างไร

I remembered when I was in third grade, I drew Tossakan. I wanted so much to believe that he is real with child-like imagination. Only when I am older, I am able to recreate realistic Tossakan in my own version.

Black sheep

I was born at noon on Songkran Day in the year of a tiger. As far as I can remember, we were medium size family, grandmather, father, mother, an aunt, and four siblings, myself, the fourth and the youngest child. Grandma, who was single, owned the house we lived in. An old wooden traditional Thai-style house. She was also our main benefactor.. Considering quite a landowner, she rented out the land for tenants to build residence homes, considered quite an affluent person in our community.

I shared a bedroom with my two older sisters. My older brother had the luxury of living upstairs with Grandma because he was adopted. He was the only one among us that had fair skin as if he was born into aristocracy. As for me, I was born with ink-dark skin. But my mother adored me, while others not so much. I was pretty much mischievous little boy which was not very endearing so people would pinched me black and blue because of my misdeeds.

Our humble abode was simply constructed from old wooden planks, and behind our house was an overgrown spookish orchard. Even though we were living in the Thonburi area, it was still a sparse neighborhood back then. Thoughts about ghosts and all things eerie and supernatural easily came to mind in a surrounding like that. It was the Chang Loh sub-district in Bangkok Noi district, and our family resided in Soi Wat Yang Kao. I couldn't tell exactly when my grandma settled here, but judging from the amount of cobwebs and the deteriorated state of the house. it was safe to say that the house was at least 50 years old. The weathered façade and the wear and tear added to the nightmarish.

Going up to grandma's floor of the house was strictly forbidden for kids like me. It was allowed only if I was summoned to, such as when she wanted her legs massage. Grandma was very terrifying, but she was a great cook. According to my mom, she used to work in the royal kitchen. Her food was unrivaled and we all still reminisced about her cooking. She always used premium ingredients , my mother would be her assistant in the kitchen.

We were among a close-knit community, and everywhere I turned there was an auntie's house, uncle's house, grandma's house, grandpa's house. And everyone was a craftsman of some sort—carpenters, goldsmiths, sculptors, carvers, etc. Some made Khon masks, while some made Buddha statues. I considered myself lucky to be born in such a surrounding, growing up amongst craftsmen.

โรง...เรียน

พอ 4 ขวบ... ก็ได้เข้าเรียนอนุบาลแบบทุลักทุเล โรงเรียนสตรีแสงศึกษา อยู่ใกล้บ้านแค่ข้ามถนน การไปเรียนเป็นเหมือนการไปหาพญามัจจุราช จำวันแรกที่พวกพี่ ๆ พนันกันได้ว่า...ผมต้องร้องไห้ และก็จริง ผมร้องขอกลับบ้านจนทั้งชั้นเรียนอลหม่าน (โชคดีที่พี่สาวคนโตเรียนที่นี่ด้วย แต่คงจะโดนตีไปหลายผัวะ) “ สตรีแสงศึกษา ” (ปัจจุบันน่าจะเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลใหญ่ยักษ์ชื่อ ธนบุรี).. ชื่อก็บอกว่าเป็นโรงเรียนหญิงล้วน มีสอนถึงชั้นประถม 7 แต่เฉพาะอนุบาล 1 – 2 และประถม 1 – 4 เท่านั้นที่เปิดเป็นสหศึกษา (มีเรื่องคาใจ... ครั้งเมื่อเรียนอนุบาล 2 จบปี เพื่อน ๆ ได้เลื่อนชั้น ป.1 ส่วนผมต้องเรียนซ้ำอนุบาล 2 ให้สงสัยว่าทำไม ? มารู้ทีหลังว่าเพราะอายุไม่ถึง)

ผมเริ่มวาดรูปจริงจังเมื่อขึ้น ป.1...การเรียนเป็นเรื่องรอง เห็นได้จากหนังสือตำราเรียนที่เต็มไปด้วยรูปวาด โดนครูตีเกือบสอบตกหลายครั้งหลายครา แต่วิชาวาดเขียนคะแนนจะเต็มจนล้นปรี มีคำชมจากครูสอนวาดเขียนเสมอ ในห้องมีเพื่อนชื่อ สถาพร วาดรูปเก่งเช่นกัน เขาวาดลายเส้นลายไทยรูปพระรามสวยที่สุด ตอน ป.3 ด้วยกลัวจะน้อยหน้า ผมจึงวาดทศกัณฐ์ข่มเลย เล่นเอาครูทั้งกันไป ทุกวันยังคิดถึงเพื่อนคนนี้

ผมเป็นเด็กใฝ่รู้ แต่ไม่เน้นการเรียน ชนจนครูพี่เลี้ยงและทางบ้านเอือมระอา สมุดพกมีแต่คำติถึงความเกเร ไม่สนใจเรียน เอาแต่จั่วรูป...จึงโดนพี่สาวซึ่งเป็นคนขึ้นสมุดพกให้ หยิกและเคียวเขี่ยวให้เรียนตลอดเวลา ที่สุดก็รอดมาได้ จบจากโรงเรียนเก่าต้องสอบเข้า ป.5 โรงเรียนใหม่ใกล้บ้านชื่อ “ โรงเรียนสวนอนันต์ ” 2515 - 2516 เริ่มเข้าสู่ภาวะข้าวยากมากแพง มองไปทางไหน ก็มีดมนอนธการ (มีด-มน-อน-ทะ-กาน) ฐานะทางบ้านเริ่มแย้ แม่จำต้องออกหางานทำเพื่อช่วยพ่อหารายได้มาเลี้ยงดูครอบครัวอีกแรง...ส่วนยายรวยจริง แต่ดูจนยากจะกล้าขอความช่วยเหลือ ลำพังค่าอาหารการกินยายก็ช่วยจ่ายมากแล้ว ผมเป็นเด็กพอรับรู้ถึงเรื่องความลำบากของครอบครัวอยู่บ้าง แต่ช่วยอะไรไม่ได้ เอาแต่ ชน ชน ชน ชน ..ไม่เรียน ไม่สน ไม่อ่าน คือปณิธานของผม จึงสอบไม่ติด แล้วชีวิตก็ถึงจุดเปลี่ยน ...

ช่วงสอบไม่ติดยังเป็นช่วงปิดเทอม ผมเริ่มออกเก็บของเก่าขายโดยหายไปทั้งวัน กลับบ้านมืดค่ำ...ทุกคนต่างเอือม ในที่สุดเรื่องก็ถึงหูพ่อ...พ่อเป็นคนตัวใหญ่ ดุ แต่ใจดี ทำงานเป็นพลขับบนเรือน้ำมันขนาดใหญ่ บริษัท ไทยออยล์ (เดิมพ่อเป็นพลทหารเรือ พอออกจากราชการทหารก็เข้าทำงานเกี่ยวกับเรือ แก้วแม่น้ำเจ้าพระยา) ขับเรือน้ำมันไปทางใต้ถึงมาเลย์ ไปแต่ละทีครึ่งเดือนกว่าจะกลับ เย็นวันหนึ่ง..ผมรู้สึกที่บ้านวังเวงเจียบผิดปกติเมื่อก้าวขาเข้าไป พี่สาวบอก..พ่อมา พร้อมชี้ให้ดูไม้เรียว 1 กำซึ่งวางบนหลังคาข้างครัว “ มาแล้วไอ้ตัวดี วันนี้แกโดนแน่ ” แม่ พี่ และยายต้องกระซิบนินทาเพราะกลัวฤทธิ์พ่อ (ชีเม่าเสียงดัง) ผมชนลูกทำอะไรไม่ถูก “ มานี่ซิ หยิบไม้มาด้วย ” เสียงพ่อสั่ง... ไม้ 1 กำ พ่อหยิบมาแค่อันเดียวแล้วตีเพียงทีเดียว (โถ..ผมแค่ 10 ขวบเอง)

แม่ (2553)
สีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 50 x 40 ซม.
Mother (2010)
Oil on Canvas 50 x 40 cm

ผมไม่ค่อยได้วาดรูปคนใกล้ตัวเท่าไรหรอก ไม่รู้ทำไม...รูปแม่ก็ได้วาดเมื่อแม่สิ้นลมไปแล้ว เพื่อเอามาลงปกหนังสืองานศพ และน่าจะมีภาพเขียนแม่เพียงภาพเดียว

I rarely painted people close to me.
And I really don't know why. I painted mom after she passed to make a cover for her memorial book at the funeral.
This is the only painting of mom.

ผมร้องไห้ แล้วพ่อก็บอกให้แต่งตัวไปวัดหาเจ้าอาวาส...พระผู้มีชื่อเสียงและคนนับถือมากในสมัยนั้น... หลังพ่อเล่าวีรกรรมให้เจ้าอาวาสฟังท่านลูบหัวผมพร้อมกล่าวว่า “ ไปเรียนนะลูกไปตั้งใจเรียนต่อ ” เป็นอันว่าผมสอบผ่านรอบ 2 เข้าเรียนโรงเรียนสวนอนันต์รอบบ้าย สามารถเรียนต่อตอนเปิดเทอมได้เลย โดยการอุปถัมภ์ของเจ้าอาวาสวัดยางสุทธาราม และการเคี่ยวเข็ญของพ่อผู้ไม่ยอมให้ลูกต้องตกต่ำ เหมือนเด็กเกเรอื่นทั่วไป พ่อว่า...ชื่อ ประทีป พระองค์นี้เป็นคนตั้งให้ แล้วการตีของพ่อแค่ครั้งเดียว.. ก็ได้เปลี่ยนผมไปตลอดชีวิต (พ่อไม่เคยตีผมอีกเลย)

นักวาด

พอเข้าเรียนประถม 5 ผมเริ่มโตขึ้น รู้จักเพื่อนฝูงมากขึ้น เรียนรู้มากขึ้น จนค้นพบว่าตัวเองชอบวาดการ์ตูน...วาดใส่สมุดไว้มากมาย ส่งประกวดได้ที่ 1 ต่อเนื่อง 3 ปีซ้อน จนเป็นที่โด่งดังของโรงเรียน แล้วงานก็ถูกส่งไปประกวดระดับประเทศได้รางวัลที่ 3 ระดับประถม สร้างชื่อเสียงให้โรงเรียน เป็นที่รักใคร่ของเพื่อน ๆ และครูผู้สอนศิลปะ จะว่าไปวิชาวาดเขียนที่เป็นเลิศส่งผลช่วยให้การสอบไล่ผ่านได้ แม้จะย่ำแย่เต็มที่ จบประถม 7 จำเป็นต้องย้ายโรงเรียนไประดับมัธยมอีก...วาระการย้ายโรงเรียนคือเรื่องน่าเบื่อ ต้องทำตัวใหม่ แต่งตัวใหม่ พบเจอเพื่อนใหม่ เสียหาย...วันเก่า ๆ เพื่อนเก่า ๆ ที่ไม่ได้ติดต่อกันอีกเลย รวมถึงกลิ่นอายของสาวตาจีน...จิราพร ในชั้น ป.7 ที่ยังไม่จางหายไปจากความทรงจำ

โรงเรียนทวีธาภิเศก เป็นโรงเรียนชายล้วนที่ผมต้องเรียนถึง 3 ปี (มัธยม 1 – 2 – 3) สอบเข้าได้รอบบ้ายเช่นเคย โชคดีพี่สาวรู้จักกับภารโรง ซึ่งมีเมียชายชาวแกงในโรงเรียน ผมจึงมีที่พักผ่อนมีกลางวัน (แลกกับการล้างจาน) ด้วยเบี้ยน้อยหอยน้อย พ่อกับแม่ก็กำลังถดถอยเต็มทน ยุคนั้นไม่มีทุนช่วยเหลืออะไรจากรัฐบาลเหมือนสมัยนี้ ชื้อข้าวแบบซังกิโละที่ต้องเข้าแถว...บางวันก็ซื้อไม่ได้ ผมเรียนไปส่งสารพ่อแม่ไป พอโตขึ้นหน่อยยายก็อาการไม่ค่อยดี แต่ยังช่วยค่าใช้จ่ายเรื่องเรียน พ่อหนักเป็นเบาไปได้มาก

ขณะที่พ่อเริ่มทะเลาะกับแม่ และดื่มเหล้ามากขึ้น..นี่คือเรื่องเศร้าที่สุดในชีวิตซึ่งติดตัวผมมา พ่อคงทุกข์หนัก และหนีไปหาความสุขทางอื่นไม่ได้ เสียงก่นด่าของคนในครอบครัวรอกหูผม จนส่งผลมาสู่งานในอนาคต อย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง

หลวงตามา (2545)

สื่อครีลิคบนผ้าใบ ขนาด 176 x 156 ซม.

Luang Ta Ma (Traditional Thai Music) 2002

Acrylic on Canvas 176 x 156 cm

ประทีปกับพี่เหน่ง เสถียร สิริโชค

พี่ชายซึ่งเป็นคนต้นแบบ และเป็นฮีโร่ของเขา

Prateep and Neng (Satien Sirichok, on the right), his brother, model and hero.

เรื่องราวในอดีตที่แวบเข้ามาในสมองชีวิต
ริมคลองย่านฝั่งธน ฯ บ้านเกิด...เป็นภาพคุ้นตา
ที่ยากจะลืมเลือน ภาพนี้เขียนขึ้นตอนผมอายุ
40 ชีวิตธรรมดาของคนริมน้ำ ต่างคนต่างมี
หน้าที่ทำ...ความเฮฮาบนศาลาข้างวัด
ทำให้หลวงตาไม่อาจนิ่งเฉยอยู่ได้

A walk-in memory lane. Life of people along the canal, my birthplace, Thonburi, still fresh in my mind. I was 40 when I painted this. Ordinary people, going about their business, simple excitement that the abbot had to intervene.